

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 sierpnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Magdalena Antosiewicz
Protokolant:	sekretarz sądowy Weronika Menkus

po rozpoznaniu w dniu 24 lipca 2019 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...)

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...) i Krajowemu Ośrodkowi (...) w W.

o przyznanie własności nieruchomości lub przyznanie odszkodowania

I. zasądza od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz (...) kwotę 489.183 (czteryście osiemdziesiąt dziewięć tysięcy sto osiemdziesiąt trzy) złote z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III. ustala, iż powód (...) wygrał sprawę, a koszty procesu w całości winien ponieść pozwany Skarb Państwa- Wojewoda (...), przy czym szczegółowe wyliczenie kosztów procesu pozostawia referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się orzeczenia.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 kwietnia 2011 r. skierowanym przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa – Agencji Nieruchomości Rolnych oraz Ministrowi Finansów, (...) w W. na podstawie art. 4 ust.1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2011.18.89) w zw. z art. 63 ust. 1 pkt 2 oraz art. 63 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.1989.29.154) wniosło o zasądzenie od pozwanego – Agencji Nieruchomości Rolnych na rzecz powoda pozostałych roszczeń objętych dotychczas prowadzonym przez Komisję Majątkową postępowaniem regulacyjnym (sygn. akt (...)), zgłoszonych w piśmie z dnia 06 grudnia 2010 r. poprzez przyznanie powodowi własności nieruchomości zamiennych:

- dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)

- dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)

- dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)

o łącznej wartości 409.924 zł, a w przypadku braku możliwości przyznania własności ww. nieruchomości zamiennych, na podstawie art. 63 ust.1 pkt 3 i 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła (...) w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1990 r. w sprawie wyłączenia nieruchomości zamiennych lub

nakładania obowiązku zapłaty odszkodowania na rzecz kościelnych osób prawnych (Dz.U.1991.1.2) powód wniósł o przyznanie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Finansów odszkodowania w wysokości 489.183 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia Ministrowi Finansów odpisu pozwu. Powód wniósł ponadto o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów procesu (pозew – k. 1-6).

W piśmie precyzującym żądanie pozwu, powód wskazał, że pozwanym w sprawie jest wyłącznie Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych oraz Ministra Finansów (pismo powoda – k. 85).

W odpowiedzi na wywiedzione powództwo, pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Finansów, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o wezwanie powoda do przedłożenia pisemnego zezwolenia ordynariusza wyrażającego zgodę na dochodzenie przed sądem powszechnym przeciwko Skarbowi Państwa roszczeń dochodzonych pozwem, a w razie jego nieprzedłożenia pozwany wniósł o odrzucenie pozwu oraz zasądzenie na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa. Pozwany wniósł ewentualnie o oddalenie powództwa w stosunku do niego w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

Pozwany Skarb Państwa – Minister Finansów zakwestionował powództwo w całości, tak co do zasady, jak i co do wysokości, zakwestionował także twierdzenia powoda, za wyjątkiem tych wprost przyznanych. Pozwany zarzucił, że (...) w W. nie wykazało swojej legitymacji czynnej do wytoczenia powództwa, zarzucił również, że powód nie wykazał swoich roszczeń – pozwany kwestionował wyliczenia oparte na prywatnych operatach. W ocenie pozwanego, w przedmiotowej sprawie brak jest także jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, iż Skarb Państwa winien być reprezentowany przez Ministra Finansów (odpowiedź na pozew – k. 112-120).

Postanowieniem z dnia 01 marca 2012 r. Sąd odmówił odrzucenia pozwu (postanowienie z dnia 01 marca 2012 r. – k. 133; postanowienie z uzasadnieniem – k. 136-142).

W piśmie z dnia 04 czerwca 2012 r. pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko, ponad które podniósł zarzut braku legitymacji procesowej biernej Skarbu Państwa z uwagi na zakres roszczenia dochodzonego w postępowaniu – nieruchomości, których przyznania domaga się powód należą do zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych, pozwanym winna być więc Agencja, a nie Skarb Państwa. Pozwany zwrócił również uwagę, że Agencja Nieruchomości Rolnych jest odrębnym od Skarbu Państwa podmiotem prawa i nie można jej przypisać statusu *stationes fisci* w rozumieniu art. 67 § 2 k.p.c. Pozwany podkreślił nadto, że z art. 63 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła wynika gradacja roszczeń, skoro więc powód sformułował roszczenie o przyznanie nieruchomości zamiennych, którego realizacja nie jest możliwa z uwagi na skierowanie roszczenia przeciwko niewłaściwemu podmiotowi, to nie jest możliwe zasądzenie odszkodowania. W pozostałym zakresie pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko, w tym w części w jakiej zarzucał brak legitymacji procesowej czynnej po stronie powoda (brak wykazania, że nieruchomość stanowiła własność powoda). Z ostrożności procesowej pozwany wskazał, że wartość nieruchomości otrzymanej przez powoda przekraczała wartość nieruchomości położonej przy ul. (...), powód otrzymał ponadto prawo nieodpłatnego użytkowania wieczystego niezabudowanej działki gruntu nr ew. (...) z obrębu (...), co także należy wziąć pod uwagę (pismo pozwanego – k. 150-156; także k. 168-169).

W piśmie z dnia 20 grudnia 2012 r. powód odniósł się do kwestii swojej legitymacji procesowej czynnej, w tym powoływał się na następstwo prawne powoda po (...)", wskazał także na podstawę własnej osobowości prawnej (pismo powoda – k. 214-217).

Na terminie rozprawy wyznaczonym na dzień 09 stycznia 2013 r. powód sprecyzował, że pozwanym jest wyłącznie Skarb Państwa, nie zaś Agencja Nieruchomości Rolnych. W ocenie powoda Agencja ta jest zobowiązana na podstawie art. 24 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi stąd też określenie powoda w pozwie było prawidłowe (stanowisko powoda – k. 298).

Pozwany w dalszym ciągu kwestionował, że powodowe Zgromadzenie nie było właścicielem nieruchomości, za które obecnie domaga się nieruchomości zamiennych – powód nie wykazał ani tożsamości, ani następstwa po (...). Pozwany zarzucał ponadto, że w sprawie nie ma zastosowania art. 61 ust. 1 pkt 3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego – pkt 3 dotyczył tylko mienia, które należało do zakonów bezhabitowych i stowarzyszeń kościelnych, a zostało przejęte w toku likwidacji dokonanej na podstawie rozporządzenia Ministra Administracji Publicznej z dnia 10 marca 1950 r. w sprawie przystosowania stowarzyszeń do przepisów prawa o stowarzyszeniach. W podsumowaniu stanowiska pozwany wskazał, że powodowe (...) w W. nie wykazało swojej legitymacji czynnej do wytoczenia powództwa, ani do złożenia wniosku w postępowaniu regulacyjnym (pismo pozwanego – k. 309-312).

W ocenie pozwanego, przedstawiona dokumentacja potwierdza, że właścicielem utraconych nieruchomości był jeden podmiot kościelny wcześniej działający pod nazwą (...) a po wojnie ujawniony jako (...) w W. (pismo powoda – k. 314).

W piśmie procesowym z dnia 01 marca 2016 r. powód podtrzymał dotychczasowe stanowisko, precyzując, iż wnosi o zasądzenie kwoty 489.183 zł wraz z odsetkami za opóźnienie do dnia wytoczenia powództwa, tj. od dnia 28 kwietnia 2011 r., alternatywnie wnosząc o zobowiązanie Agencji Nieruchomości Rolnych oraz Skarbu Państwa do wskazania nieruchomości zamiennych o wartości odpowiadającej dochodzonemu roszczeniu. Powód niezmiennie wskazywał, że stroną pozwaną jest zarówno Skarb Państwa – Minister Finansów jak i Agencja Nieruchomości Rolnych. Powód podał, że w związku z odłączeniem z nieruchomości oznaczonej KW nr (...) działek ewidencyjnych nr (...) i założeniem dla nich oddzielnej KW o nr (...), a w konsekwencji przejścia własności tych działek na niepaństwowe osoby trzecie, powód zrezygnował ze wskazania tych nieruchomości jako zamiennych (pismo powoda – k. 466-468; także pismo – k. 509-510).

Ponadto dotychczasowe stanowisko, pozwany Skarb Państwa zakwestionował również co do zasady roszczenie o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty odszkodowania, zakwestionował również pogląd, że z momentem wydania wyroku można mówić o opóźnieniu pozwanego w zapłacie. W ocenie pozwanego ustawa z 1989 r. wyczerpująco reguluje roszczenia, które przysługują kościelnej osobie prawnej z tytułu upaństwowienia nieruchomości kościelnych i nie przewiduje ona roszczenia o zasądzenie odsetek (pismo pozwanego – k. 489-495).

Na terminie rozprawy wyznaczonym na dzień 04 sierpnia 2017 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego na podstawie art. 194 k.p.c. Agencję Nieruchomości Rolnych w W. (postanowienie z dnia 04 sierpnia 2017 r. – k. 562).

W odpowiedzi na pozew następca prawny Agencji Nieruchomości Rolnych w W. – (...) z siedzibą w W., zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa w stosunku do pozwanego (...) w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego (...) kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował powództwo tak co do zasady jak i co do wysokości, zakwestionował również twierdzenia strony powodowej za wyjątkiem tych wprost przyznanych. Pozwany zwrócił uwagę, że dotychczas sporządzone operaty dotyczące nieruchomości, stanowiły jedynie dokumenty prywatne, w tym dotyczyły większej powierzchni gruntów. Pozwany zakwestionował więc wyliczenia dotyczące niezaspokojonej części roszczeń objętych postępowaniem regulacyjnym. Odnosząc się do żądania wydzielenia odpowiednich nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, pozwany wskazał, że nie jest możliwe wskazanie nieruchomości Zasobu, bowiem zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości jest zobowiązany do sporządzenia wykazu nieruchomości Zasobu, które mogą zostać przekazane do Krajowego Zasobu Nieruchomości (odpowiedź na pozew (...) k. 574-578).

Powód podtrzymał dotychczasowe stanowisko, wskazując, że dotychczas sporządzone operaty zostały wykonane przez profesjonalne podmioty (pismo powoda – k. 588-589).

W kolejnym piśmie procesowym, pozwany Skarb Państwa – Minister Finansów, podtrzymał dotychczasowe stanowisko, ponad które wniósł o wezwanie Wojewody (...) do udziału w niniejszej sprawie (pismo pozwanego SP – k. 591-593).

Postanowieniem z dnia 21 sierpnia 2018 r. Sąd ustalił, iż właściwą jednostką organizacyjną reprezentującą Skarb Państwa w niniejszej sprawie jest Wojewoda (...) (postanowienie z dnia 21 sierpnia 2018 r. – k. 596).

Do czasu zamknięcia rozprawy, stanowiska stron w powyższym kształcie, nie uległy zmianie. Pełnomocnik pozwanego Skarbu Państwa wnosił jak dotychczas.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Za datę powstania (...) przyjmuje się dzień 26 kwietnia 1882 r. kiedy siostry posługujące w (...) przy ul. (...) w W. uroczyście oddały się pod opiekę (...) od samego początku było prowadzenie życia autentycznie poświęconego Bogu, ale ukrytego przed światem. Mając na uwadze charyzmat życia ukrytego i sytuację polityczną, siostry nie występowały na zewnątrz jako zgromadzenie, ale jako grupa osób świeckich przybierająca różne formy prawne. Do 1907 r. Zgromadzenie funkcjonowało pod osłoną ustawy dla (...). W 1907 r. zostało zorganizowane (...), a od 1909 r. (...) przekształceniem prawnym było włączenie w 1920 r. (...) do (...), którego nazwa odtąd brzmiała (...). Ostatecznie w 1947 r. Towarzystwo połączyło się z Towarzystwem (...), z pozostawieniem nazwy Towarzystwo (...)

Dekret z dnia 05 sierpnia 1949 r. o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz.U.nr 45, poz 335) zmieniał brzmienie art. 9 lit. a rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. poprzez likwidację przedwojennego wyłączenia zakonów spod przepisów tego prawa. Z dekretu wynikało, że zakony, które nie poddają się rejestracji w trybie Prawa o stowarzyszeniach w ciągu 90 dni od ogłoszenia dekretu, zostaną rozwiązane, a o przeznaczeniu ich majątku zdecyduje Rada Ministrów. W rozporządzeniu Ministra Administracji Publicznej z dnia 06 sierpnia 1949 r. (Dz.U.nr 47 poz. 358) został określony szczególny tryb postępowania w sprawie rejestracji, tj. złożenie podania o uregulowanie swojego bytu prawnego. Złożenie takiego podania było warunkiem prowadzenia dalszej działalności.

Kolejno zostało wydane rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 10 marca 1950 r. w sprawie przystosowania stowarzyszeń do przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz.U. nr 9 poz. 98). Stowarzyszenia, które nie zastosowałyby się do jego postanowień miały być uznane za rozwiązane z mocy samego prawa, a ich majątek – zgodnie z brzmieniem rozporządzenia z dnia 10 marca 1950 r. miał podlegać likwidacji.

Podanie dotyczące zgłoszenia zgromadzenia do Ministra Administracji Publicznej w trybie Dekretu z dnia 05 sierpnia 1949 r. i rozporządzenia z dnia 06 sierpnia 1949 r. za pośrednictwem Zarządu Miejskiego w W. złożyło m.in. (...). Z pisma wynikało, że Zgromadzenie w ewidencji Ministerstwa Administracji Publicznej figurowało jako „(...)”. W wykazie majątku nieruchomości znajdowała się m.in. pozycja dot. „(...)”.

Zgłoszenie zakonu lub zgromadzenia zakonnego w trybie przewidzianym przez Dekret i rozporządzenie z sierpnia 1949 r. nie było wystarczającą gwarancją dla zachowania istnienia zwłaszcza zgromadzeń bezhabitowych. W latach 50-tych i 60-tych XX w. władze komunistyczne przejęły niemal cały majątek zgromadzeń bezhabitowych. Ponadto Urząd do Spraw Wyznań nie przyjmował do wiadomości tożsamości stowarzyszeń ze zgromadzeniami zakonnymi bezhabitowymi.

(...), pod którego nazwą działało bezhabitowe (...) zostało zlikwidowane na podstawie art. 26 Prawa o stowarzyszeniach decyzją Prezydium Rady Narodowej w (...). W. z dnia 16 maja 1961 r. Władze uzasadniły swoją decyzję tym, że istnieje Zgromadzenie, a Towarzystwo zaprzestało swojej działalności statutowej.

Decyzja o likwidacji Towarzystwa (...) jako stowarzyszenia, podjęta przez organ władzy państwowej mogła co najwyżej wywołać skutek w postaci wykreślenia tego podmiotu z rejestru, a więc usunięcie go spośród bytów kreowanych przez prawo państwowe. Nie mogła natomiast doprowadzić do likwidacji tego podmiotu jako osoby prawa kanonicznego podlegającej co do istnienia i funkcjonowania innemu reżimowi prawnemu – prawu kanonicznemu. Towarzystwo (...) istniało jako podmiot prawa kanonicznego, podlegało temu prawu. Przysługiwała mu na podstawie tego prawa zdolność prawna, której zakres określało prawo kanoniczne. Decyzje podejmowane wobec tego podmiotu przez

władze świeckie mogły prowadzić jedynie do uznania bądź odmówienia mu podmiotowości prawnej w sferze prawa świeckiego, a nie w sferze prawa kanonicznego.

(opinia prawna sporządzona przez prof. (...) dr hab. J. P. i prof. (...) dr hab. P. S. – k. 400-430; załączniki do opinii – k. 432-443; decyzja z dnia 16 maja 1961 r. – k. 222).

W dniu 11 października 1949 r. Stowarzyszenie pod nazwą „(...)” w W. złożyło do Sądu Grodzkiego w Warszawie Oddziału Ksiąg Wieczystych wniosek dotyczący nieruchomości nr (...) w W.. We wniosku tym wskazano, że Stowarzyszenie jest zarejestrowane w rejestrze Stowarzyszeń i Związków Zarządu Miejskiego (...) W. pod nr (...), jest jednocześnie osobą prawną prawa kościelnego istniejącą pod nazwą „(...)”. W związku z powyższym, Stowarzyszenie złożyło wniosek o dokonanie w dziale II księgi wieczystej nr (...) w W. wpisu, że nieruchomość ta stanowi własność osoby prawnej kościelnej pod nazwą „(...)” (wniosek – k. 193).

Według stanu na dzień 29 października 1953 r. nieruchomość położona w W. przy ul. (...) była własnością Państwa i pozostawała w zarządzie Prezydium Rady Narodowej w (...) W.. Na podstawie § 10 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 02 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych Minister Gospodarki Komunalnej w dniu 29 października 1953 r. wyraził zgodę na przekazanie w zarząd i użytkowanie Spółdzielni (...) ww. nieruchomości (pismo – k. 41 akt nieruchomości).

Z mocy art. 32 i 37 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej przedstawiciel Prezydium Rady Narodowej w (...) W. przekazał przedstawicielowi Spółdzielni (...) w dniu 28 listopada 1953 r., który przejął w zarząd i użytkowanie, niezabudowany teren nieruchomości (...) położonej przy ul. (...) (protokół zdawczo-odbiorczy – k. 43 akt nieruchomości).

Podstawę prawną działania Komisji Majątkowej stanowiła ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.nr 29 poz.154) i jej celem było rozpatrywanie spraw dotyczących zwrotu kościołom i innym związkom wyznaniowym majątku tzw. dóbr martwej ręki przejętego na rzecz Skarbu Państwa w okresie PRL na mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 r. lub przekazania w zamian odpowiedniej rekompensaty (okoliczność bezsporna).

Decyzją nr (...) z dnia 18 marca 1991 r. Urzędu Wojewódzkiego w W. (...) (...) stwierdzono nabycie przez Gminę Dzielnicę (...) z mocy prawa w dniu 27 maja 1990 r. nieodpłatnie własność nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) w jednostce ew. (...), obręb ew. (...), nr działki ew. (...) o pow. 551 m⁽²⁾ uregulowanej w KW nr (...). Nieruchomość ta opisana była w karcie inwentaryzacyjnej nr (...) (decyzja z dnia 18 marca 1991 r. – k. 22 akt nieruchomości).

(...) w W. posiada osobowość prawną na podstawie art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (zaświadczenie z dnia 17 czerwca 2010 r. – k. 345 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 11 stycznia 1991 r. (...) w W. zwróciło się do Komisji Majątkowej przy Urzędzie Rady Ministrów w W. na podstawie art. 61 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej o przywrócenie tytułu własności nieruchomości położonej przy ul. (...) róg ul. (...) oraz ul. (...), objętych księgami hipotecznymi: hip. Nr (...) – (...) m⁽²⁾, hip. Nr (...) – (...) m⁽²⁾, hip. Nr (...) – (...) m⁽²⁾, KW nr (...) – (...) m⁽²⁾, KW nr (...) – (...) m⁽²⁾, łącznie (...) m⁽²⁾. Odnośnie działki KW (...) o obszarze (...) m⁽²⁾ zabudowanej czteropiętrowym budynkiem przez Spółdzielnię (...), wnioskodawca wnosił w zamian o działkę położoną na terenie W. o możliwie bliskiej odległości od centrum. Postępowanie regulacyjne przed Komisją Majątkową toczyło się pod sygn. (...) (wniosek z dnia 11 stycznia 1991 r. – k. 348 akt Komisji Majątkowej).

Decyzją nr (...) z dnia 31 marca 1992 r. Urząd Wojewódzki w W. na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych w związku z art. 5 ust. 1 tej ustawy, stwierdził nabycie przez Gminę Dzielnicę (...) z mocy prawa w dniu 27 maja 1990 r. nieodpłatnie

własności nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) oznaczonej w ew. gruntów w jednostce ewidencyjnej (...), obręb ew. (...), nr działki (...) o pow. (...) m⁽²⁾. Z decyzji wynikało, że opisana nieruchomość stanowiła w dniu 27 maja 1990 r. własność ogólnonarodową – państwową (decyzja – k. 34 „skoroszyt”).

Działka gruntu nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ w obrębie (...) przy ul. (...) w W. stanowiła własność Dzielnicy (...). Została wydana decyzja (...) nr (...) z dnia 31 marca 1992 r. Nieruchomość ta nie miała założonej księgi wieczystej, stanowiła część podwórka (...), która władała nią bez tytułu prawnego. (...) posiadała w użytkowaniu wieczystym sąsiednią działkę gruntu nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾, na której wybudowała budynek mieszkalny (pismo z dnia 06 lutego 1993 r. – k. 104).

Ugodą z dnia 15 maja 1992 r. ustanowione zostało prawo użytkowania wieczystego na rzecz Zgromadzenia do części nieruchomości objętej wnioskiem. Jako nieruchomość zamienna została wskazana nieruchomość położona w W. przy ul. (...) róg (...) (pismo z dnia 02 marca 2004 r. – k. 203 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 15 maja 1992 r. zawarto ugodę w sprawie (...) przed (...) działającej na podstawie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej w sprawie z wniosku (...) w W. z udziałem (...), o przywrócenie własności nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) pomiędzy uczestnikami postępowania regulacyjnego. Z dniem 15 maja 1992 r. ustanowiono na rzecz (...) z siedzibą w W. prawo bezpłatnego użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) opisanej na mapie Urzędu Dzielnicowego (...) sporządzonej w W. w grudniu 1991 r. nr (...). Nieruchomość ta zapisana była w KW nr (...). w części o pow. (...) m⁽²⁾, hip. (...) w części o pow. (...) m⁽²⁾, hip. (...) w części o pow. (...) m⁽²⁾ i hip. N (...) w części o pow. (...) m⁽²⁾ (pkt 1). Ponadto z dniem 15 maja 1992 r. przywrócono (...) własność budynków znajdujących się na opisanej w pkt 1 nieruchomości (pkt 2). Uгода uprawomocniła się, podlegała wykonaniu i miała moc sądowego tytułu egzekucyjnego (ugoda – k. 67-65 akt Komisji Majątkowej).

W piśmie z dnia 02 lipca 1992 r. (...) w W. skierowało do Urzędu Dzielnicy (...) w W. wniosek o uregulowanie prawa własności działki położonej w W. przy ul. (...) w obrębie (...) nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾, powołując się na art. 61 ust. 1 pkt 6a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (pismo z dnia 02 lipca 1992 r. – k. 70 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 15 lipca 1992 r. (...) w W. powołując się na ustawę z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej złożyło wniosek o zwrot działki w obrębie (...) nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ przy ul. (...), będącej we władaniu Spółdzielni Mieszkaniowej (...) (wniosek z dnia 15 lipca 1992 r. – k. 344 akt Komisji Majątkowej, także k. 74).

W dniu 15 lipca 1992 r. w uzupełnieniu wniosku z dnia 11 stycznia 1991 r. (...) w W. zawnioskowało o przyznanie odszkodowania za utraconą działkę w W. przy ul. (...) w obrębie (...) nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ oznaczonej w części w KW „ (...) nr (...)” i wykazanej w KW nr (...) wg podania w wypisie z rejestru gruntów (...) jako własność (...). Działka ta stanowiła część nieruchomości położonej przy ul. (...), na której mieści się lecznica ww. Zgromadzenia. Na mocy ustawy z dnia 26 października 1945 r. została przekazana na rzecz Skarbu Państwa, następnie została oddana w wieczyste użytkowanie spółdzielni mieszkaniowej (...). W związku z powyższym Zgromadzenie żądało przyznania odszkodowania za utraconą posesję po cenach wolnorynkowych oraz przyznanie dodatkowo odszkodowania połowy wartości działki za zabudowanie i wynikłe stąd utrudnienia komunikacyjne (uzupełnienie wniosku z dnia 15 lipca 1992 r. – k. 92).

W dniu 10 sierpnia 1992 r. Urząd Wojewódzki w W. poinformował Komisję Majątkową w sprawie przywrócenia własności (...) nieruchomości (...) przy ul. (...), że nieruchomość ta składająca się z dwóch działek, została skomunalizowana na rzecz Gminy – Dzielnicy (...). W załączeniu przesłano akta własnościowe oraz decyzje Wojewody (...) stwierdzające jej nabycie przez Gminę Dzielnicy (...) z dnia 18 marca 1991 r. dla działki nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾

i nr (...) z dnia 31 marca 1992 r. dla działki ew. nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ (pismo z dnia 10 sierpnia 1992 r. – k. 64 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 15 września 1992 r. (...) złożyło do Komisji Majątkowej wniosek o przyznanie odszkodowania za utraconą działkę, położoną w W. przy ul. (...) z obrębem (...) o nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾. Działka ta stanowiła całość z nieruchomością położoną przy ul. (...) i była własnością wnioskującego Zgromadzenia. Wnioskujący żądał przyznania odszkodowania za utraconą działkę oraz przyznania po cenach rynkowych połowy wartości zabranej i zabudowanej działki za wynikię utrudnienia i komplikacje. Z treści wniosku wynikało, iż stanowił on kontynuację wniosku z dnia 11 września 1991 r. W jego uzasadnieniu wskazano, że na mocy ustawy z dnia 26 października 1945 r. działka została przekazana na rzecz Skarbu Państwa, a następnie oddana w wieczyste użytkowanie (...) która wybudowała na niej budynek mieszkalny (wniosek z dnia 15 września 1992 r. – k. 343 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 15 października 1992 r. Urząd Rejonowy w W. zawiadomił Komisję Majątkową o braku możliwości przyznania (...) nieruchomości zamiennej za działkę o nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ w obrębie (...) przy ul. (...) w W. (pismo z dnia 15 października 1992 r. – k. 80).

Teren objęty dawnymi nieruchomościami hip. nr (...), hip. nr (...), hip. nr (...) i hip. nr (...) stanowi w ewidencji gruntów dz. ew. (...) o pow. (...) m⁽²⁾, dz. ew. (...) o pow. (...) m⁽²⁾ i dz. ew. (...) o pow. (...) m⁽²⁾, o łącznej pow. (...) m⁽²⁾. Według stanu na 2004 r. pow. KW nr (...) – dz. ew. wynosiła (...) m⁽²⁾ została objęta ugodą, do regulacji pozostała pow. (...) m⁽²⁾ co odpowiadało sumie pow. (...) = (...) m⁽²⁾ i dz. ew. (...) = (...) m⁽²⁾ (opinia geodezyjna – k. 211 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 10 października 1994 r. (...) w W. złożyło do Komisji Majątkowej wniosek o przyznanie działki zamiennej o pow. (...) m⁽²⁾ przylegającej do stanowiącej własność Zgromadzenia nieruchomości przy ul. (...). W piśmie wskazano, że działka ta stanowiłaby ekwiwalent za przejętą przez Skarb Państwa w 1945 r. działkę położoną przy ul. (...) obręb (...) nr (...), która nie została Zgromadzeniu zwrócona, a która została przejęta przez (...) (wniosek z dnia 10 października 1994 r. – k. 129 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 24 września 2001 r. w W. pomiędzy Muzeum Narodowym w W., a (...) w W. została zawarta ugoda. Mając na uwadze wniosek (...) w W. z dnia 03 listopada 1994 r. oraz wezwanie Komisji Majątkowej w W. do zawarcia porozumienia, Muzeum Narodowe wyraziło zgodę na nieodpłatne przeniesienie na rzecz Zgromadzenia prawa użytkowania wieczystego do niezabudowanej działki nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ oznaczonej na mapie sytuacyjnej nieruchomości KW (...) wykonanej przez geodetę uprawnionego W. S. dnia 16 lutego 2001 r. i wpisanej do zasobu powiatowego w Starostwie Powiatu (...) dnia 09 marca 2001 r. pod nr (...) (ugoda – k. 158 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 06 listopada 2001 r. przed (...) Zespołem Orzekającym Komisji Majątkowej działającej na podstawie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie o sygn. (...) z wniosku (...) w W., Starosty Powiatu (...), Wojewody (...) i Dyrektora Muzeum Narodowego w W. o przywrócenie własności nieruchomości została zawarta ugoda pomiędzy uczestnikami postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 6 a), art. 61 ust. 3 oraz art. 63 ust. 1 pkt 1 oraz art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Na mocy § 1 ugody Muzeum Narodowe w W. przekazało (...) w W. prawo nieodpłatnego użytkowania wieczystego niezabudowanej działki gruntu o pow. (...) m⁽²⁾ oznaczonej w ew. gruntów Gminy W. (...) nr (...) jednostka ew. Gmina (...), dzielnica M., obręb (...) dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie, VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi KW o nr (...), a (...) w W., wskazanie użytkowanie wieczyste przyjęło. Ugoda ta nie wyczerpywała całości roszczeń (...) w W. zgłoszonych w tym postępowaniu regulacyjnym. Ugoda uprawomocniła się, podlegała wykonaniu i miała moc sądowego tytułu egzekucyjnego (ugoda – k. 181-180 akt Komisji Majątkowej; także k. 176-174verte).

W dniu 29 stycznia 2007 r. (...) w W. skierowało do Prezydenta (...) W. pismo, w którym nie wyraziło zgody przyjęcia nieruchomości zamiennej przy ul. (...) róg (...), z uwagi na brak możliwości uzyskania decyzji o warunkach

zabudowy dla proponowanej nieruchomości. W tej sytuacji Zgromadzenie było najbardziej zainteresowane przyjęciem rekompensaty finansowej w zamian za zrzeczenie się roszczeń (pismo z dnia 29 stycznia 2007 r. – k. 214 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 01 kwietnia 2008 r. (...) w W. zwróciło się do Prezydenta (...) W. o wskazanie nieruchomości zamiennej, która przynajmniej w części zaspokajałaby roszczenia Zgromadzenia i była ekwiwalentem do nieruchomości utraconej. Jako ekwiwalentną nieruchomość Zgromadzenie wskazało działkę położoną przy ul. (...), nr ew. (...) z obrębem (...) o pow. 731 m⁽²⁾, ewentualnie działkę nr ew. (...) z obrębem (...) o pow. 624 m⁽²⁾ przy ul. (...), będących we władaniu Prezydenta (...) W. (pismo z dnia 01 kwietnia 2008 r. – k. 354 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 19 września 2008 r. (...) w W. wobec braku możliwości zwrotu nieruchomości przy ul. (...) z uwagi na znajdujący się na niej budynek – blok mieszkalny SM (...), skierowało do Komisji Majątkowej wnioski o przyznanie praw do nieruchomości przy ul. (...) jako nieruchomości zamiennej, w przypadku braku takiej możliwości ewentualnie nieruchomości przy ul. (...) (wniosek z dnia 19 września 2008 r. o k. 342 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 10 listopada 2009 r. przed (...) działającej na podstawie ustawy dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie z wniosku (...) z udziałem Prezydenta (...) W., Wojewody (...) i Ministra Finansów o przywrócenie własności nieruchomości, sygn. akt (...) została zawarta pomiędzy uczestnikami postępowania regulacyjnego ugoda na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 6a), art. 61 ust. 3 oraz art. 63 ust. 1 pkt 2) oraz art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Na mocy § 1 ugody, (...) W. w zamian za część roszczeń, zgłoszonych w stosunku do nieruchomości stanowiącej własność (...) W. położonej w W. przy ul. (...), hip. Nr (...), oznaczonej w ew. gruntów jako działka ew. nr (...) i pow. (...) m⁽²⁾ i część działki ew. nr (...) o pow. (...) m⁽²⁾ w obrębie (...), oddało na rzecz (...) w W., nieodpłatnie w użytkowanie wieczyste na 99 lat nieruchomość niezabudowaną położoną w W. przy ul. (...), uregulowaną w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę ew. nr (...) w obrębie (...) o pow. 0,0624 ha. Ugoda ta nie wyczerpywała całości roszczeń (...) w W. zgłoszonych w tym postępowaniu regulacyjnym (§ 3). Ugoda ta uprawomocniła się, podlegała wykonaniu i miała moc sądowego tytułu egzekucyjnego (ugoda – k. 341-340 akt Komisji Majątkowej, także k. 250-247 akt Komisji Majątkowej; protokół posiedzenia Komisji Majątkowej z dnia 10 listopada 2009 r. – k. 244-243; k. 18-19).

W dniu 05 sierpnia 2010 r. (...) w W. poparł pierwotnie złożony wniosek o przywrócenie własności nieruchomości, w wyniku którego wszczęto postępowanie regulacyjne, częściowo zakończone ugodą z dnia 10 listopada 2009 r., sygn. (...) Wnioskodawca oświadczył, że jest zainteresowany nabyciem własności nieruchomości w zamian za zrzeczenie się niezaspokojonej części roszczeń w wyniku podpisania ugody z dnia 10 listopada 2009 r. sygn. (...):

1. dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)
2. dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)

stanowiących własność Skarbu Państwa, a znajdujących się we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych Oddziału Terenowego w W. (wniosek o przywrócenie własności nieruchomości z dnia 05 sierpnia 2010 r. – k. 350-349 akt Komisji Majątkowej).

W dniu 06 grudnia 2010 r. (...) w W. poparło pierwotnie złożony wniosek o przywrócenie własności nieruchomości, w wyniku którego wszczęto postępowanie regulacyjne, częściowo zakończone ugodą z dnia 10 listopada 2009 r. (...), dokonał jednak zmiany propozycji ugody z dnia 05 sierpnia 2010 r. w ten sposób, że wyraził zainteresowanie nabyciem własności wskazanych nieruchomości w zamian za zrzeczenie się niezaspokojonej części roszczeń w wyniku podpisania ugody z dnia 10 listopada 2009 r., (...):

1. dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. (...) ha, nr KW (...)
2. dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. 0,81 ha, nr KW (...)

3. dz. ew. nr (...), obręb W., gm. P. o pow. 0,22 ha, nr KW (...)

stanowiących własność Skarbu Państwa, znajdujących się we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych Oddziału Terenowego w W. (k. 366-365 akt Komisji Majątkowej; k. 21-22).

W dniu 08 lutego 2011 r. Komisja Majątkowa w W. w sprawie (...) zawiadomiła (...) w W., Prezydenta (...) W., Wojewodę (...) oraz Ministra Finansów, iż w sprawie z wniosku (...) w W. o przywrócenie nieruchomości Komisja Majątkowa nie rozpatrzyła wniosku. W piśmie tym Komisja informowała, że w przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego uczestnicy postępowania regulacyjnego mogli w terminie 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej czyli od 01 lutego 2011 r., wystąpić o podjęcie zawieszzonego postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte – wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. W przypadku braku wystąpienia do Sądu w tym okresie, roszczenie wygasło (zawiadomienie z dnia 08 lutego 2011 r. – k. 357 akt Komisji Majątkowej; k. 20).

W archiwum ksiąg dawnych pod nr inwentarzowym (...) znajduje się księga hipoteczna pod nazwą „(...)”. Księga ta zachowała moc księgi wieczystej stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 01 stycznia 1947 r. i utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg. W dziale II wpisem jawnym z dnia 31 października 1961 r. ujawniony został Skarb Państwa odnośnie działki przy ul. (...) – na wniosek z dnia 26 października 1961 r., dz. (...) Wpisano dnia 31 października 1961 r. W dziale II wpisem jawnym z dnia 31 października 1961 r. ujawniony został Skarb Państwa odnośnie działki przy ul. (...) na wniosek z dnia 26 października 1961 r., (...). Wpisano dnia 31 października 1961 r. W dziale II wykazu ostatnim wpisem jawnym z dnia 02 grudnia 1940 r. ujawnione zostało (...) co do uregulowanej w niniejszej księdze nieruchomości – na mocy dwóch protokołów sporządzonych przez notariusza J. M. w W. z dnia 15 marca 1939 r. za nr rep. (...) i 01 kwietnia 1939 r. za nr rep. (...) oraz na wniosek nr (...) z dnia 08 października 1940 r. (k. 69 księgi umów). Wpis nie był podpisany. Ostatni podpisany wpis jawny pochodzi z daty 24 stycznia 1933 r. Ponadto w dziale II wykazu niniejszej księgi w łamie zastrzeżenia znajduje się wzmianka z wniosku (...) z dnia 11 października 1949 r. Stowarzyszenia pod nazwą „(...) w W. o dokonanie w dziale II wykazu księgi nieruchomości Nr (...) w W. wpisu, że nieruchomość ta stanowi własność osoby prawnej kościelnej pod nazwą „(...)”. Zarządzeniem z dnia 12 stycznia 1952 r. wniosek (...) został złożony do Archiwum pod nr (...). Działy III i IV wykazu hipotecznego nie zawierają wpisów obciążających. W dziale I wykazu znajduje się następujący wpis: działkę nr (...) o obszarze 5a51mkw. odłączono od księgi wieczystej kw nr (...) – na wniosek z dnia 26 października 1961 r. nr (...) i nr (...). Wpisano dnia 31 października 1961 r. Ponadto w dziale I wykazu w dziale zastrzeżenia znajduje się wzmianka z wniosku (...) z dnia 07 września 1990 r. Urzędu Dzielnicy (...) ((...)) o odłączenie z księgi nieruchomości (...) gruntu o obszarze 531mkw. i dołączenie do księgi wieczystej kw nr (...) oraz o odłączenie z księgi nieruchomości H.nr (...) gruntu o obszarze 20 mkw. i dołączenie do księgi wieczystej (...). Postanowieniem z dnia 11 grudnia 1990 r. Państwowe Biuro Notarialne w W. odmówiło dokonania wpisu w księdze wieczystej kw nr (...) (zaświadczenie – k. 129).

(...) jako osoby prawa kanonicznego i (...), które występowało w obrocie prawnym jako cywilnoprawne oblicze (...), zachodziła tożsamość prawna. Celem działań prawnych podejmowanych przez władze PRL po zerwaniu Konkordatu było rozerwanie jedności obu bytów: (...) w dalszej zaś kolejności zamiarem władz było doprowadzenie do ukonstytuowania się dwóch odrębnych podmiotów prawnych w sferze prawa cywilnego. Z prawnego punktu widzenia skutek taki jednak nie nastąpił. Nie istniały bowiem obok siebie dwa odrębne podmioty prawa cywilnego. Po likwidacji Stowarzyszenia (a ściślej po pozbawieniu podmiotu prawa kanonicznego podmiotowości cywilnoprawnej) decyzje co do losów jego majątku podejmowały świeckie władze sprawujące kontrolę nad Stowarzyszeniem a nie Zgromadzenie, któremu zgodnie ze statutem i przepisami prawa o stowarzyszeniach przysługiwało uprawnienie decydowania o losach majątku (...) Celem działań podejmowanych wówczas przez władze państwowe było zamierzone przejęcie majątku należącego do Kościoła, a przypisanego prawnie do osób prawa kanonicznego (opinia prawna sporządzona przez prof. (...) dr hab. J. P. i prof. (...) dr hab. P. S. – k. 400-430; załączniki do opinii – k. 432-443).

Nieruchomość położona w woj. (...), pow. (...), gm. P., m. Wymysły składająca się z działek o nr ew.(...) dla której Sąd Rejonowy w nowym Dworze Mazowieckim, IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...), stanowi własność Skarbu Państwa (KW – k. 468-476).

Nieruchomość położona w woj. (...), pow. (...), gm. P., m. Wymysły składająca się z działek o nr ew. (...), dla której Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim, IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) stanowi własność J. L., M. L., A. D. oraz R. D. (KW – k. 477-482).

Wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W. przy ul. (...) o pow. 650,50 m⁽²⁾, składającego się obecnie z działki ew. nr (...) oraz części działki ew. o nr (...) z obrębu (...), stanowiących część dawnej nieruchomości objętej księgą hipoteczną nr (...) według stanu i przeznaczenia nieruchomości z dnia 21 listopada 1945 r. i cen aktualnych wynosi (...) zł.

Wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W. przy ul. (...) o pow. 650,50 m⁽²⁾, składającego się obecnie z działki ew. nr (...) oraz części działki ew. nr (...) z obrębu(...)stanowiących część dawnej nieruchomości objętej księgą hipoteczną nr (...), według stanu nieruchomości z dnia 21 listopada 1945 r. przeznaczenia na dzień zawarcia ugody tj. 10 listopada 2009 r. i cen aktualnych wynosi (...) zł.

Wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) o pow. 624 m⁽²⁾, stanowiącej działkę ew. nr (...) z obrębu (...) według stanu nieruchomości z dnia 10 listopada 2009 r. i cen aktualnych wynosi(...) zł.

Wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) o pow. 63 m⁽²⁾, stanowiącej działkę ew. nr (...) z obrębu (...) według stanu nieruchomości z dnia 06 listopada 2001 r. i cen aktualnych wynosi (...) zł

(opinia biegłego sądowego dr hab. inż. A. Z. wraz z załącznikami – k. 603-684; pisemna opinia uzupełniająca biegłego – k. 717-723).

Stan faktyczny w powyższym kształcie, został przez Sąd ustalony w oparciu o materiał dowodowy zgromadzony na potrzeby niniejszego postępowania w postaci dowodów z dokumentów oraz opinii biegłych sądowych. Powołana dokumentacja nie była kwestionowana przez żadną ze stron pod względem jej prawdziwości czy też autentyczności, nie budziła ona także wątpliwości Sądu. Należy jedynie wskazać, że ustaleń dotyczących tożsamości podmiotowej powodowego (...)” Sąd dokonał w oparciu o opinię prawną sporządzoną na potrzeby niniejszego postępowania.

Dokonując więc oceny powołanej opinii prawnej oraz opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości, Sąd uznał je za w pełni miarodajne źródło dowodowe w sprawie. W ocenie Sądu obie opinie zostały przygotowane przez osoby posiadające niewątpliwie wiedzę specjalistyczną w dziedzinach dla siebie właściwych, opinie zostały sporządzone w sposób jasny, czytelny a wnioski z nich wynikające były logiczne. W świetle dodatkowych wyjaśnień biegłego z zakresu wyceny nieruchomości, który w opinii uzupełniającej odniósł się do zgłoszonych do opinii zastrzeżeń, Sąd uznał przedłożone opinie także za zupełne – biegły podtrzymał sporządzoną opinię pierwotną w całości, podkreślając, że brak jest przyczyn do dokonania zmian w zakresie nieruchomości przyjętych do bazy obiektów porównawczych.

Sąd pominął w całości prywatne opinie złożone do akt sprawy. W judykaturze i piśmiennictwie przyjmuje się, że pozasądowa ekspertyza sporządzona na zlecenie strony i przez nią przedstawiona sądowi z zasady stanowi tylko część argumentacji faktycznej tej strony. Jeżeli strona przedkłada ją do akt z intencją uznania za dowód w sprawie, można ją potraktować jako dokument prywatny (art. 245 k.p.c.), stanowiący dowód tego, że osoba podpisująca złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Nie korzysta natomiast z domniemania prawdziwości zamieszczonych w nim twierdzeń. Taki dokument prywatny może wskazać na potrzebę wykorzystania wiadomości specjalnych i wówczas sąd powinien dopuścić dowód z opinii biegłego, natomiast przyjęcie ekspertyzy prywatnej za podstawę orzeczenia stanowi

istotne uchybienie procesowe mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1956 r., 3 CR 121/56, OSN 1958, nr 1, poz. 16, z dnia 11 czerwca 1974 r., II CR 260/74, z dnia 8 czerwca 2001 r., I PKN 468/00, OSNP 2003, nr 8, poz. 197, z dnia 9 maja 2007 r., II CSK 77/07, Mon. PR. 2007, nr 11, str. 87, z dnia 22 lutego 2008 r., V CSK 432/07, OSNC-ZD 2008, nr 4, poz. 119 i z dnia 21 maja 2009 r., V CSK 439/08) (powołane za: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., sygn. V CSK 382/10, Sip Legalis) i pogląd ten jest w pełni podzielany przez tut. Sąd.

Sąd Okręgowy zauważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie, podlegając częściowemu oddaleniu jedynie w zakresie żądania ubocznego.

Podstawę prawną dochodzonych w sprawie roszczeń (...) w W. stanowił przepis art. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (dalej także: ustawa).

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (dalej także: ustawa) na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie, zwane dalej "postępowaniem regulacyjnym", w przedmiocie przywrócenia im własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części:

- 1) nie pozostających we władaniu kościelnych osób prawnych nieruchomości, o których mowa w art. 60 ust. 1 pkt 1, chyba że pozostają one w dniu wejścia w życie ustawy we władaniu innych kościołów i związków wyznaniowych,
- 2) przejętych w toku wykonywania ustawy o dobrach martwej ręki, jeżeli nie wydzielono z nich należnych w myśl ustawy gospodarstw rolnych proboszczów lub gruntów, o których mowa w aneksie do protokołu Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu z dnia 14 kwietnia 1950 r.,
- 3) które należały do zakonów bezhabitowych i stowarzyszeń kościelnych, a zostały przejęte w toku likwidacji dokonanej na podstawie rozporządzenia Ministra Administracji Publicznej z dnia 10 marca 1950 r. w sprawie przystosowania stowarzyszeń do przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 9, poz. 98),
- 4) mienia fundacji kościelnych,
- 5) przejętych po 1948 r. w trybie egzekucji zaległości podatkowych,
- 6) wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość nie zostało wypłacone lub nie zostało podjęte,
- 6a) przejętych na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. poz. 279);
- 7) przejętych we władanie państwowych jednostek organizacyjnych bez tytułu prawnego, bez względu na późniejsze ustawodawstwo konwalidujące te przejęcia.

Artykuł 61 ust. 1 powołanej ustawy ustanowił generalną zasadę dochodzenia restytucji na rzecz kościelnych osób prawnych nieruchomości upaństwowionych w sposób w tym artykule określony, m.in. wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość nie zostało wypłacone lub nie zostało podjęte (pkt 6).

Z brzmienia powyższego przepisu wynika, iż postępowanie regulacyjne miało na celu **przywrócenie** własności nieruchomości, które stanowiły własność kościelnej osoby prawnej i zostały upaństwowione, przy czym - na mocy ust. 3 tego artykułu - w odniesieniu do nieruchomości położonych na obszarze objętym dekretem z dnia 25 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279) przedmiotem

postępowania regulacyjnego jest przywrócenie własności budynków wraz z ustanowieniem użytkowania wieczystego odpowiednich gruntów.

Zgodnie z art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej regulacja może polegać na: 1) przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części, 2) przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przezwyciężenia przeszkody, 3) przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2.

Pierwotnie organem właściwym do rozpoznawania wyżej wskazanych spraw była powołana mocą ustawy, Komisja Majątkowa (art. 62). W związku ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do KK Komisja Majątkowa została zniesiona (art. 2 ust. 1), a sprawy, których rozpoznanie objęte było zakresem jej kompetencji objęto jurysdykcją sądów powszechnych pod warunkiem złożenia powództwa o zasądzenie roszczenia w określonym w art. 4 ust. 1 i 2 terminie.

Zgodnie więc z treścią art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, uczestnicy postępowań regulacyjnych, w których zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania o tym pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 1, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje przepisy art. 63 ust. 1-3 ustawy, o której mowa w art. 1. W przypadku braku wystąpienia do sądu w tym okresie, roszczenie wygasa.

W przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, złożonych na podstawie art. 62 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy, o której mowa w art. 1, oraz art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, do uczestników postępowań regulacyjnych stosuje się odpowiednio przepis ust. 1, z tym że termin w nim wskazany liczy się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, co wynikało z ust. 2 powołanego przepisu.

Poddając więc w pierwszej kolejności weryfikacji, czy powód dochował terminu do wytoczenia powództwa, wskazać należy, że w dniu 08 lutego 2011 r. Komisja Majątkowa w sprawie (...) zawiadomiła (...) w W., iż w sprawie z wniosku Zgromadzenia o przywrócenie własności nieruchomości, Komisja Majątkowa nie rozpatrzyła wniosku (k. 20). Powództwo w niniejszej sprawie zostało wniesione w dniu 28 kwietnia 2011 r. co przesądzało o dochowaniu terminu do jego wniesienia. Ponadto sam wniosek wszczynający postępowanie regulacyjne również został złożony w terminie – art. 63 ust. 3 ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia jego uchylecia przewidywał, że wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego zgłasza się w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy, co nastąpiło w dniu 29 maja 1989 r., to z kolei oznaczało, że ostatnim dniem złożenia wniosku był dzień 29 maja 1991 r. Termin ten został następnie wydłużony do dnia 31 grudnia 1992 r., na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

W niniejszej sprawie natomiast wniosek został zgłoszony w dniu 11 stycznia 1991 r. oraz w dniu 02 lipca 1992 r., co potwierdzało jego terminowość.

Kolejną kwestią, którą należało poddać pod rozwagę, był zarzut braku legitymacji procesowej stron procesu. Legitymacja procesowa jest bowiem materialnoprawną kwalifikacją strony i pozostaje w ścisłym związku z przedmiotem rozstrzygnięcia sądowego co do istoty sprawy. Jest jedną z przesłanek materialnych, czyli okoliczności stanowiących w świetle norm prawa materialnego warunki poszukiwania ochrony prawnej na drodze sądowej.

W literaturze i orzecznictwie podkreśla się, że skoro legitymacja procesowa jest przesłanką merytoryczną, o której istnieniu przesądzają przepisy prawa materialnego, mające zastosowanie w konkretnym stanie faktycznym, nie zaś

przepisy procesowe, jej brak nie prowadzi do odrzucenia pozwu lecz do oddalenia powództwa (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06 kwietnia 2004 r., I CK 628/03, Sip Lex nr 500174).

W sprawie legitymacja procesowa czynna po stronie powodowej, została bezsprzecznie potwierdzona opinią prawną sporządzoną na potrzeby niniejszego postępowania, której przedmiotem było rozstrzygnięcie kwestii tożsamości bądź następstwa prawnego (...) w W. i (...). W toku dotychczasowych ustaleń Sąd szczegółowo przytoczył ustalenia biegłych dotyczące relacji pomiędzy tymi podmiotami i nie ma potrzeby ponownego ich przytaczania. Należy jedynie wskazać, że wnioski płynące z opinii były jednoznaczne – istniała tożsamość (...) jako osoby prawa kanonicznego i (...), które występowało w obrocie prawnym jako cywilnoprawne oblicze (...). Zachodziła więc tożsamość prawna (...) oraz (...), wobec czego legitymacja procesowa czynna powoda w niniejszym procesie, nie budziła wątpliwości Sądu.

Odnosnie legitymacji procesowej biernej Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (poprzednio: Agencji Nieruchomości Rolnych), wskazać należy, że zgodnie z art. 24 ust. 1 a) ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (brzmienie na datę wniesienia pozwu, Dz.U. 2007.231.1700) Agencja reprezentuje Skarb Państwa w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego określonego w ustawach o stosunku Państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Agencja Nieruchomości Rolnych była państwową osobą prawną, instytucją powierniczą, której Skarb Państwa powierzył wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych na jego rzecz w stosunku do mienia państwowego w rolnictwie. Agencja ta działała na podstawie: ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa z dnia 19 października 1991 r (Dz. U. z 2015 r., poz. 1014 tekst jednolity), ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego z dnia 11 kwietnia 2003 r. (Dz.U. 2012 r., poz. 803 tekst jednolity) oraz statutu. Agencja wykonywała w imieniu własnym prawa i obowiązki związane z mieniem Skarbu Państwa powierzonym jej po zlikwidowanych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej, w tym również prawa i obowiązki wynikające z decyzji administracyjnych (źródło: <https://www.anr.gov.pl/web/guest/o-agencji2>).

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. z U. z 2015 r., poz. 1014 ze zm.) – tworzy się Agencję Nieruchomości Rolnych (daje jako ANR), która jest państwową osobą prawną. Jak wynika natomiast z art. 5 ust. 1 ustawy Skarb Państwa powierza ANR wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych na jego rzecz w stosunku do mienia, o którym mowa w art. 1 i 2 tej ustawy. Przy czym ANR, obejmując we władanie powierzone składniki mienia Skarbu Państwa, wykonuje we własnym imieniu prawa i obowiązki z nimi związane w stosunku do osób trzecich, jak również we własnym imieniu wykonuje związane z tymi składnikami obowiązki publicznoprawne (art. 5 ust. 2 ustawy) oraz wykonuje w imieniu własnym prawa i obowiązki związane z mieniem Skarbu Państwa powierzonym jej po zlikwidowanym państwowym przedsiębiorstwie gospodarki rolnej, w tym również prawa i obowiązki wynikające z decyzji administracyjnych (art. 5 ust. 3 ustawy).

Na mocy art. 45 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz.U.2017.624) z dniem 31 sierpnia 2017 r. zniesiono Agencję Rynku Rolnego i Agencję Nieruchomości Rolnych (ust. 1). Z dniem 01 września 2017 r. natomiast utworzono Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (ust. 2). Norma prawna art. 46 powołanej ustawy stanowi zaś, że Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa z dniem 01 września 2017 r. z mocy prawa wstąpił w ogół praw i obowiązków znoszonej Agencji Nieruchomości Rolnych (ust. 1). Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa weszła w życie z dniem 01 września 2017 r. (art. 1 ustawy).

Podkreślenia wymaga, iż zmiana powyższa oznaczała likwidację bytu prawnego podmiotu „Agencja Nieruchomości Rolnych”, w której miejsce ustanowiono nowy podmiot – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, stąd też tak określony podmiot, był legitymowany biernie w niniejszym procesie w zakresie żądania przyznania nieruchomości zamiennych.

Z mocy art. 67 § 2 k.p.c. za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. W zakresie określonym odrębną ustawą za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

W kwestii legitymacji procesowej biernej Skarbu Państwa – Wojewody (...), Sąd podziela pogląd wyrażony w dotychczasowym orzecznictwie, że w postępowaniu dotyczącym zobowiązań, które obciążały terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego w rozumieniu ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych, Skarb Państwa powinien być reprezentowany przez wojewodę, jako aktualny organ administracji publicznej w województwie (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 09 grudnia 2015 r., II CSK 33/15; wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 27 czerwca 2017 r., XVIII C 525/15).

W tym zakresie należy podnieść, że do dnia 20 czerwca 2011 r. obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1990 r. w sprawie wyłączenia nieruchomości zamiennych lub nakładania obowiązku zapłaty odszkodowania na rzecz kościelnych osób prawnych, wydane na podstawie art. 63 ust. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r., które regulowało zagadnienie podmiotu odpowiedzialnego za dostarczenie nieruchomości zamiennej (gmina, państwowa jednostka organizacyjna, Państwowy Fundusz Ziemi) oraz do zapłaty odszkodowania (Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Finansów). Wyrokiem z dnia 08 września 2011 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 3/09 uznał, że art. 63 ust. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, eliminując tym samym z obrotu prawnego podstawę prawną do wydania rozporządzenia z dnia 21 grudnia 1990 r., które również utraciło moc obowiązującą. Konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego było przede wszystkim powstanie w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. luki w zakresie podmiotu odpowiedzialnego za zwrot wywłaszczonej nieruchomości, dostarczenie nieruchomości zamiennej oraz zapłatę odszkodowania.

Zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 10 maja 1989 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990, Nr 32, poz. 191 ze zm.), zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego stały się, z dniem wejścia w życie ustawy o samorządzie terytorialnym, zobowiązaniami i wierzytelnościami właściwych gmin (ust. 1). Skarb Państwa przejął jednak zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego wynikające z prawomocnych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 27 maja 1990 r. oraz zobowiązania i wierzytelności powstałe w związku z wykonaniem tych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych; zobowiązania wynikłe z zawinionego działania lub zaniechania działania rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i wojewódzkiego, mające miejsce przed dniem 27 maja 1990 r., stwierdzone prawomocnymi orzeczeniami sądowymi; inne zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego (art. 36 ust. 3 pkt 3-5).

Zważywszy, że w niniejszej sprawie, zobowiązanie będące przedmiotem regulacji powstało z mocy ustawy uchwalonej przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym (art.36 ust. 3 pkt 5), uznać trzeba, iż odpowiedzialnym będzie Skarb Państwa. Organem wydającym decyzje w niniejszej sprawie było Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Nieruchomość położona w W. przy ul. (...) była własnością Państwa na podstawie dekretu Bieruta i pozostawała w zarządzie Prezydium Rady Narodowej w (...) W.. Na podstawie § 10 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 02 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych Minister Gospodarki Komunalnej w dniu 29 października 1953 r. wyraził zgodę na przekazanie w zarząd i użytkowanie (...) ww. nieruchomości (pismo – k. 41 akt nieruchomości). Prezydium Powiatowej Rady Narodowej było organem wykonawczym i zarządzającym władzy państwowej stopnia powiatowego (art. 12 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz.U. Nr 14, 130 z późn. zm.)).

Kompetencje prezydiów powiatowych rad narodowych przeszły, zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 2 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz.U. Nr 47, poz. 276 z późn. zm.), na terenowe organy administracji państwowej szczebla wojewódzkiego, a następnie na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o

terenowych organach administracji rządowej ogólnej (Dz.U. Nr 21, poz. 123) do właściwości wojewodów. W myśl cytowanego przepisu, do właściwości wojewodów przechodzą określone w przepisach prawa zadania i kompetencje należące dotychczas do wojewódzkich rad narodowych oraz terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej i o właściwości szczególnej stopnia wojewódzkiego, jeżeli te zadania i kompetencje nie zostały przekazane, w odrębnych ustawach, organom samorządu terytorialnego lub innym organom.

Jednocześnie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. Nr 12, poz.136 ze zm.) stanowi, że w postępowaniach administracyjnych i sądowych, w których stroną jest Skarb Państwa, wynikających z działalności państwowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które: 1) przed dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskały osobowość prawną lub zostały zlikwidowane albo 2) z dniem 1 stycznia 1999 r. zostały przejęte przez jednostkę samorządu terytorialnego, Skarb Państwa reprezentuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę jednostki.

Jak wyżej wskazano, Skarb Państwa przejął zobowiązania terenowych organów administracji państwowej. Skoro organem administracji publicznej w województwie jest aktualnie wojewoda, ten podmiot powinien reprezentować Skarb Państwa w postępowaniu dotyczącym zobowiązań, które obciążały terenowe organy administracji państwowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych.

Przechodząc do dalszych rozważań wskazać należy, ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej zmierzała, między innymi, do uregulowania spraw majątkowych Kościoła Katolickiego w Polsce i rekompensaty uszczerbku majątkowego poniesionego po drugiej wojnie światowej przez, wskazane w art. 61 ustawy, kościelne osoby prawne, wskutek przejęcia (upaństwowienia) ich majątku nieruchomego w sytuacji, gdy jedną z istotnych przesłanek ich przejęcia przez Państwo był element podmiotowy związany z Kościołem i jego funkcjonowaniem (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., II CSK 33/15, OSNC-ZD 2017, nr 1, poz. 5). W orzecznictwie wskazuje się, że postępowanie regulacyjne było w dużym stopniu odformalizowane, koncyliacyjno - ugodowe, nastawione na polubowny sposób rozwiązania ewentualnych sporów majątkowych między Skarbem Państwa i Kościołem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1998 r., III CKN 483/97, Prok.i Pr.- wkl. 1998/11-12/34 oraz z dnia 28 października 2015 r., II CSK 648/14, nie publ.). Toczyło się według niektórych zasad postępowania administracyjnego, a nie cywilnego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 312/14, nie publ. oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 90/15, nie publ.) (powołane za: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2018 r., sygn. II CSK 295/17, Sip Legalis).

Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 09 grudnia 2015 r. (sygn. akt II CSK 33/15), zgodnie z art. 63 ust. 1 ustawy z 1989 r. o stosunku Państwa Polskiego do Kościoła Katolickiego regulacja może polegać na przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części lub, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przezwyciężenia przeszkody, na przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, lub w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w art. 63 ust. 1 pkt 1 i 2 na przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości. Istotą tego postępowania jest przywrócenie w naturze określonych składników mienia Kościoła (...) (art. 63 ust. 1 pkt 1) albo naprawienie wyrządzonej szkody (art. 63 ust. 1 pkt 2 i 3). Sposoby te są równorzędne i powinny być rozważane w ustawowej kolejności, co oznacza że nie jest dopuszczalne zasądzenie odszkodowania jeżeli istnieje możliwość przywrócenia własności lub przyznania nieruchomości zamiennej. Wskazany porządek zaspakajania roszczeń, determinowany ustawowymi przesłankami, wyznacza pośrednio legitymację bierną w postępowaniu regulacyjnym.

Realizacja roszczenia odszkodowawczego stypizowanego w art. 63 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła (...), jest możliwa dopiero po wyczerpaniu możliwości przywrócenia nieruchomości i przyznania nieruchomości zamiennych (tak Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 26.05.2011 r. sygn. I ACa 356/11). Podobnie wskazał Sąd Okręgowy w Gliwicach w orzeczeniu z dnia 18 czerwca 2013 roku, sygn. XII C 377/11: Przyznanie odszkodowania (ust. 1 pkt 3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej) jest w tej sytuacji dopuszczalne jedynie w razie niemożności przywrócenia własności utraconych nieruchomości oraz przyznania odpowiedniej nieruchomości zamiennej. Dopiero zatem konkluzja, że nie ma możliwości dokonania regulacji poprzez przyznanie

działek zamiennych otwiera drogę do przyznania odszkodowania, a roszczenie o odszkodowanie ziszcza się dopiero po spełnieniu tego warunku.

W sprawie powodowe Zgromadzenie na etapie prowadzonego postępowania regulacyjnego dochodziło pierwotnie zwrotu nieruchomości: w dniu 11 stycznia 1991 r. (...) w W. zwróciło się do Komisji Majątkowej przy Urzędzie Rady Ministrów w W. na podstawie art. 61 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej o przywrócenie tytułu własności nieruchomości położonej przy ul. (...) róg ul. (...) oraz ul. (...), objętych księgami hipotecznymi: hip. (...) – 846 m⁽²⁾, hip. Nr (...) – 941 m⁽²⁾, hip. Nr (...) – 1040 m⁽²⁾, KW nr (...) – 551 m⁽²⁾, KW nr (...) – 603 m⁽²⁾, łącznie 3981 m⁽²⁾. Odnośnie działki KW (...) o obszarze 551 m⁽²⁾ zabudowanej czteropiętrowym budynkiem przez(...), wnioskodawca wnosił w zamian o działkę położoną na terenie W. o możliwie bliskiej odległości od centrum.

W toku natomiast niniejszego postępowania, powód wnosił w pierwszej kolejności o przyznanie od Agencji Nieruchomości Rolnych na jego rzecz nieruchomości zamiennych, wskazanych w pozwie. Odnosząc się do tego żądania, pozwany wyjaśnił, że nie jest możliwe wskazanie nieruchomości Zasobu, bowiem zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości jest zobowiązany do sporządzenia wykazu nieruchomości Zasobu, które mogą zostać przekazane do Krajowego Zasobu Nieruchomości.

Na co słusznie zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku z dnia 14 marca 2018 r., w art. 63 ust. 1 ustawy roszczenia dochodzone przez uprawniony podmiot w postępowaniu regulacyjnym (przed Komisją Majątkową, a następnie przed sądem powszechnym) zostały skonstruowane „kaskadowo”. Podstawowym sposobem było przywrócenie uprawnionym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części. Dopiero w sytuacji, w której przywrócenie własności natrafiało na trudne do przewyciężenia przeszkody, wchodziło w grę przyznanie odpowiedniej nieruchomości zamiennej, zaś w razie niemożności dokonania także i tej czynności, aktualizowało się przyznanie odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., II CSK 33/15, OSNC-ZD 2017, nr 1, poz. 5). O zastosowaniu odpowiedniego sposobu regulacji zdecydowano w toku tego postępowania w zależności od okoliczności każdego, indywidualnie rozpoznawanego, przypadku. We wniosku uprawniony określał nieruchomość podstawową (czyli znacjonalizowaną), zaś w drodze ugody lub w formie orzeczenia składu orzekającego Komisji Majątkowej podejmowano rozstrzygnięcie, czy przywrócić własność tej nieruchomości wnioskodawcy, czy przyznać wnioskodawcy nieruchomość zamienną czy też przyznać odszkodowanie (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 czerwca 2011 r., K 3/09, OTK-A 2011/5/39, Dz.U.2011/129/748). Te same zasady obowiązują w postępowaniu sądowym. Nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, że roszczenia objęte pozwem wygasły, skoro postępowanie sądowe jest w dalszym ciągu postępowaniem regulacyjnym, tyle, że toczącym się przed sądem, według przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r., z uwzględnieniem przepisów kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego. Osoba prawna Kościoła (...) nie może wprawdzie skutecznie rozszerzyć zakresu przedmiotu roszczenia regulacyjnego po jego przekazaniu z postępowania przed Komisją Majątkową do rozpoznania na drogę sądową, ale dotyczy to wskazanych we wniosku nieruchomości przejętych przez Państwo (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., II CSK 794/15, OSNC 2017, nr 6, poz. 71), a nie przewidzianych w art. 63 ust. 1 ustawy sposobów regulacji roszczeń majątkowych powoda, o wyborze których decyduje sąd, stosownie do wyników postępowania.

W tej sytuacji, wobec braku możliwości zwrotu nieruchomości oraz przyznania nieruchomości zamiennych, zaktualizowało się po stronie powodowej żądanie zasądzenia na jej rzecz odszkodowania.

Z akt sprawy wynikało, iż w toku postępowania regulacyjnego toczącego się przed Komisją Majątkową w dniu 10 listopada 2009 r. została zawarta ugoda, na mocy której (...) W. w zamian za część roszczeń zgłoszonych w stosunku do nieruchomości stanowiącej własność (...) W. położonej przy ul. (...) hip. nr (...) oznaczonej w ew. gruntów jako działka ew. nr (...) o pow. 551 m⁽²⁾ i część działki ew. nr (...) o pow. 99,5 m⁽²⁾ w obrębie (...) oddała na rzecz (...) w W., nieodpłatnie w użytkowanie wieczyste na 99 lat nieruchomość położoną w W. przy ul. (...). Co istotne,

zgodnie z postanowieniami ugody, nie wyczerpywała ona całości roszczeń (...) w W. zgłoszonych w tym postępowaniu regulacyjnym.

Ponadto, w dniu 06 listopada 2001 r. przed (...) Zespołem Orzekającym Komisji Majątkowej działającej na podstawie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie o sygn. (...) z wniosku (...) w W., Starosty Powiatu (...), Wojewody (...) i Dyrektora Muzeum Narodowego w W. o przywrócenie własności nieruchomości została zawarta ugoda pomiędzy uczestnikami postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 6 a), art. 61 ust. 3 oraz art. 63 ust. 1 pkt 1 oraz art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Na mocy § 1 ugody Muzeum Narodowe w W. przekazało (...) w W. prawo nieodpłatnego użytkowania wieczystego niezabudowanej działki gruntu o pow. 63 m⁽²⁾ oznaczonej w ew. gruntów Gminy W. – (...) nr (...) jednostka ew. Gmina (...), dzielnica M., obręb(...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w W., VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi KW o nr (...). Ugoda ta również nie wyczerpywała całości roszczeń (...)w W. zgłoszonych w tym postępowaniu regulacyjnym.

Z ustaleń biegłego sądowego poczynionych na potrzeby niniejszego postępowania wynikało, że wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego gruntu przy ul. (...) według stanu i przeznaczenia nieruchomości z dnia 21 listopada 1945 r. i cen aktualnych wynosiła (...) zł, wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego gruntu przy ul. (...) według stanu nieruchomości z dnia 21 listopada 1945 r. przeznaczenia na dzień zawarcia ugody tj. 10 listopada 2009 r. i cen aktualnych wynosiła (...) zł, wartość rynkowa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej przy ul. (...) według stanu nieruchomości z dnia 10 listopada 2009 r. i cen aktualnych wynosiła (...) zł, natomiast wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. (...) o pow. 63 m⁽²⁾ z obrębu (...) według stanu nieruchomości z dnia 06 listopada 2001 r. i cen aktualnych wynosiła (...) zł.

Wartość więc nieruchomości objętych ugodami zawartymi w toku postępowania regulacyjnego wynosiła łącznie (...) zł, co wobec wartości nieruchomości przy ul. (...), przesądzało o zasadności żądań odszkodowawczych powoda, w całości.

Z tych względów, Sąd zasądził od Skarbu Państwa – Wojewody (...) jako biernie legitymowanego w zakresie roszczenia o odszkodowanie, na rzecz powodowego Zgromadzenia kwotę 489.183 zł, żadaną pozwem.

Sąd nie podzielił stanowiska powoda odnośnie daty początkowej roszczenia ubocznego, nie zasługiwało także na uwzględnienie stanowisko pozwanego, który podnosił bezzasadność roszczenia odsetkowego jako takiego.

W tym miejscu odwołać należy się do stanowiska Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 23 marca 2018 r. (sygn. akt II CSK 340/17) wskazał, że fakt, że ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego (t.j. Dz.U. 2013 r. poz. 1169 ze zm.) nie wymienia w art. 63 odrębnego roszczenia o zasądzenie odsetek ustawowych w razie opóźnienia w zapłacie odszkodowania, nie przesądza o braku takiego żądania, bo kwestie wymagalności roszczenia i skutki opóźnienia w spełnieniu świadczenia regulują przepisy Kodeksu cywilnego znajdujące zastosowanie w postępowaniu sądowym. Wyrok zasądający odszkodowanie na podstawie art. 63 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. na rzecz kościelnej osoby prawnej, ma charakter konstytutywny. Obowiązek zapłaty odszkodowania zostaje bowiem ukształtowany dopiero w prawomocnym wyroku, ustalającym ostatecznie wysokość odszkodowania i przesądzającym o braku możliwości dokonania regulacji w sposób określony w art. 63 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy. Świadczenie staje się wymagalne dopiero od dnia prawomocności wyroku, czyli wyroku sądu drugiej instancji i przed tą datą dłużnik nie popada w opóźnienie. W konsekwencji odsetki ustawowe, zgodnie z art. 481 k.c. przysługują od dnia następnego po dacie wyroku sądu drugiej instancji (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r., II CSK 340/17).

Sąd w pełni podziela powyższe stanowisko, stąd odsetki ustawowe za opóźnienie zostały zasądzone od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty (pkt I), w zakresie natomiast dalej idących żądań powoda, zostały one oddalone (pkt II).

Biorąc więc pod uwagę, iż powód uległ jedynie w niewielkim zakresie roszczenia ubocznego, Sąd oparł orzeczenie o kosztach procesu na dyspozycji art. 100 k.p.c. w części w jakiej przewiduje, że Sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania. Z tych względów, Sąd ustalił, iż (...)wygrało sprawę, a koszty procesu w całości winien ponieść pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...), przy czym na podstawie art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c. szczegółowe ich wyliczenie pozostawiono referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak w sentencji wyroku.

SSO Magdalena Antosiewicz